

NAPREJ

„ Glasilo jugoslovanske socialno demokratične stranke „

Štev. 65.

V Ljubljani, sobota dne 29. septembra 1917.

Leto I.

Izhaja razen nedelj in praznikov vsak dan popoldne.

Uredništvo in upravnništvo v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 6,
1. nadstropje, Učiteljska tiskarna.

Naročnina po pošti z dostavljanjem na dom za celo leto K 30.—, za pol leta K 15.—, za četrta leta K 7.50, za mesec K 2.50. Za Nemčijo celo leto K 33.60, za ostalo tujino in Ameriko K 42.—. Posamezne številke po 10 vinarjev.

Rokopisi se ne vračajo, nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Reklamacije za list so poštne proste.

Inserati: Enostopna peti vrstica 30 vin.; pogojem prostor 50 vin.; razglasi in poslano vrstica po 60 vin.; večkratni objavi po dogovoru primeren popust.

Dolžnost vsakega sodruga in prijatelja našega lista je, da za list agitira, nabira naročnike in pošlje upravi vse naslove svojih znancev in prijateljev, katerim bi se list poslal na ogled.

Vojna.

Avstrijsko vojno poročilo.

Dunaj, 28. septembra (Kor. ur.) Uradno razglajajo:

Na tirolski fronti je mestoma večje bojno delovanje. Drugače nobenih posebnih dogodkov.

Šef generalnega štaba.

Nemško vojno poročilo.

Berlin, 28. septembra. (Kor. u.) Wolffov urad poroča: Veliki glavni stan:

Zapadno bojišče.

Armadna skupina prestol.
Rupprehta Bavarskega.

Na flanderskem bojišču se je stopnjevalo od popoldne dalje zopet bojno delovanje. Zvečer je obsipaval bobnajoči ogenj ozemlje vzhodno od Yperna. Angleži so uprizorili tukaj močne delne napade severovzhodno od Frenzenberga in ob cesti proti Meninu. Na obeh napadalnih poljih smo jih zavrnil z ognjem in v bližinskem boju. Na poti Ypern-Passchendaele je sovražnik še v nekaterih kotlinah naše frontne črte. Na obrežju je bilo zvečer bojno delovanje živahno. Tudi na mnogih oddelkih fronte v Artoaju je deloma naraščalo.

Armadna skupina nemškega cesarjeviča.

Severno od Aisne in v Champagni je oviral slab izvid in dež bojno delovanje čez dan. Zvečer je oživel. Na mnogih krajih so imele naše poizvedbe dober uspeh. Pred Verdonom je bil popoldne arteljerijski boj močan.

LISTEK.

Leonid Andrejev — ruskemu vojaku.

Pred tedni smo bili prinesli oklic znanega romanopisca na ruski narod. V listu „Ruskaja Volja“ je izdal nov oklic, v katerem se obrača na ruskega vojaka. Oklic je naslovljen »Tebi vojak!«

»Vojak! Kaj si bil za Nikolaja?

Za Nikolaja, samodržca si bil suženj, pri dresuri niso štedili z biči in palicami, stolki so s tvojega telesa samozavest, vest, čut za čast in zavest pripadnosti k lastnemu narodu.

Pozabi očeta, pozabi mater, če se dvigne proti meni! je ukazoval samodržec, in ti si postal ubijalec svojega lastnega očeta.

Pozabi brata, sestro in svojega vroče ljubljene prijatelja in vse, ki hočejo vstati proti meni, je ukazal avtokrat, in ti si ubijal brata, vroče ljubljene prijatelja in postal si Kajin in prelival si kri svojih sorodnikov.

V uspešnih bojnih poletih je sestrelil v zadnjih nekih nadporočnik Berthold 25., poročnik Wüsthof 22., poročnik von Bülow 21. nasprotnika. Nadporočnik Waldhausen je sestrelil včeraj 2 letali in 1 balon.

Vzhodno bojišče.

Le v nekaterih oddelkih med Vzhodnim in Črnim morjem je narastlo bojno delovanje preko običajne mere.

Macedonska fronta.

Poizvedovalni boji v dolinah Skumbe in Strume. Močnejši ogenj le v bitoljski kotlini in južnozpadno od Dojranskega jezera.

Prvi generalni kvartirni mojster:
von Ludendorff.

Da se razumemo!

Malo odgovora.

II.

Ako hočemo prav premotriti stališče naše jugoslovanske soc. dem. stranke, njeno vrednost in njen veliki pomen v slovenskem narodu, moremo pogledati na razvoj od prvih početkov — do danes. Ko so sodrugi Železnikar, Grabljevic, Zadnik, Zavitnik, Brozovič, Čobal, Rinaldo, Hitejc, Kordelič — kot navadni manualni (obrtniški, tovarniški, rudniški) delavci propagirali socializem, so kot pripadniki slovenskega naroda stremeli, da pokažejo slovenskemu rudarju, slovenskemu fužinarju in slovenskemu delavcu sploh pota, kako naj se zboljša položaj. Državna oblast jih je preganjala kot puntarje, nezadovoljneže, revolucionarje — shode so morali imeti zunaj v gozdih, zadaj za hišami. Morali so zborovati tajno, ker so žandarji bili takoj pri rokah, da jih aretirajo in zapro. Ko je državna oblast vsled vpliva demokratičnih in svobodomiselnih elementov v državi prenehala s svojim preganjanjem, se na Slovenskem tudi ni še dosti boljše godilo, ker so slovenski župani, slovenski župniki in slovenski gostilničarji nasprotovali sestankom delavskega ljudstva.

V Idriji n. pr. je županstvo naznanilo sodr. Rinaldija, ker ni pravočasno naznanil, da je pozno po noči v Idrijo dospeli sodrug Čobal in pri njem prenočeval. Kazen 10 goldinarjev se je diktirala. Takih primerov navedem lahko na stotine, vsi pa so dokaz, kako zlobno in kako hudobno so slovenski mogotci preganjali slovenske agitatorje za probujenje slovenskega proletariata.

In kam naj se zatečejo preganjani in opsovani slovenski delavski boritelji, ko jih lastna inteligenca, posvetna in duhovna, preganja, denuncira, po časopisih smeši kot tepce, norce, idiote?! Mar naj gre k njim in jim reče: Vzemite nas med se, ponižni sluge Vam bomo? Ne — prijatelji Abdilus — trditvi »kadar bomo svobodni in samostojni, bomo še-le mogli misliti na potrebne zveze z drugimi — na mednarodnost« so razumeli ti možje drugače, in sicer, čisto logično tako-le: če hočemo biti svobodni in samostojni kot delavski razred — kot slovenski delavci, nemaniči, moramo imeti prepotrebne zveze z drugimi sotrpni in biti mednarodno organizirani.

Mednarodnost! Kadar so mi v dolgoletnem mojem agitacijskem in organizacijskem delu očitali: mednarodnost, odvisnost od nemških sodrugov, sem se vedno bridko nasmehnil. Mednarodni — zvezani z nemškimi sodrugi . . . — judovska stranka!!

Da — arzenal očitani, eno neresničnejše od drugega — ta arzenal je bil vedno pri roki, ni čuda, da se je onim, ki so malo ali nič mislili zdelo, da je vse to res. Še danes vidimo, kako kvarno vplivajo meščanski listi celo na naše boljše sodruge . . .

Je prokletstvo nad delavstvom, in sicer v tem, da tako malo spoštuje samega sebe. Če le more, se rado prištuli k »gospodici«. Razredne zavešči je pre malo! Celu sinovi organiziranih sodrugov kmalu pozabijo, da so iz delavske familije, če jim je očetova marljivost in pridnost priborila boljši košček kruha. Kaj še-le hčere?! Žalostno je to poglavje iz zgodovine slovenskega delavstva . . .

Kadar se je na ulicah prigibala v daljavi sivost tvojega plašča in nabite puške in so se bliskali bajoneti, smo vedeli, kaj to znači.

Značilo je: smrt prihaja.

Prihaja smrt na nedolžne, na lačne, na žejne po boljšem življenju, smrt na one, ki so dvignili glas proti tiranu.

Prihaja smrt, uničenje, pogibelj, nesreča, solze, groza, bil si vojak groze!

Ali bil si junak na bojišču, ruski vojak!

Dolga zgodovina ruskega naroda hrani mnogo sledov tvoje občudovanja vredne vztrajnosti tako v ognju kot v trpljenju!

Kdo je slišal vzdihovanja in tožbe ruskega vojaka?

S stisnjenimi zobmi neznosnega trpljenja, često izdan po bednih voditeljih, često si zavržen in pozabljen umiral zapuščen na zasneženih poljih Šipke in na mandžurskih poljih, zaupajoč edinemu bogu svojo vojaško dušo.

Bil si mučenik, ali nikdar izdajica, bojazlivec, vojak. In zaradi tvoje krvi te je rusko ljudstvo tajno ljubilo, ker je pričakovalo tvojega prebujenja. In tajno te je obiskovalo po kasarnah, da bi te osvobodilo zakletstva in tiho ti je zakričalo z glasom

svojega srca: Pridi k nam, ljubljeni brat! Pridi k ljudstvu, čaka na te!

Vojak, kaj si bil v dneih revolucije?

Za dni revolucije si bil naša ljubezen, naša radost, naš kras.

Nismo še vedeli, kakšen bodeš. Bali smo se še tvojih sivih plaščev, nismo zaupali tebi, vrazjemu kozaku.

In spominjaš se še, veš še, vojak, kako je vsemu ljudstvu utripalo srce pri prvem udaru kozaške sablje, ki je udarila, ali ne na glavo brata ali prijatelja, ampak na glavo sovražnikov! Veš še to?

Ali vendar še nismo zaupali. Naše srce je bilo napolnjeno radosti, od radosti smo prišli komaj k sapi, ali nismo še verovali.

Kako je možno takoj verovati svobodi? Ali tu nosijo svobodo vojaki.

Šel si možko, v sklopljenih vrstah in občudovanja vreden v svoji vojaški moči.

Šel si umirat za svobodo!

Sam še ne veš, če so bili vsi popolnoma probujeni. Streljali so na te s streh za ogli, služabniki samodržca. In ti si šel dalje, ne iskajoč vencev zmagovalca, ampak smrti.

Ti hrabri, sloveči, junaški vojak!

Ima sicer vse to svoje vzroke. Razvoj slovenskega delavca kot takega in stranke slovenskega delavstva kot razredne organizacije je pač pritisnil na vse svoj pečat. Bom pokazal to na sebi samem. Moj oče je bil železniški ključar in se je kot tak oženil z deklo v kmečki vasi blizu večjega mesta. Ko je vprašal za roko, ji je gospodinja — nota bene: njena sestra — strastno odgovarjala: Kaj capina, »ajzenpontrja«, »žlajfarja«, boš vzela, da boš beračila na stara leta itd. Vendar je ljubezen zmagala. Moj oče in moja mati sta bila prvi delavski par v vasi, seve malokdo ga je pogledal, malokdo ga ogovoril — kaj še-le uvaževal, . . . komaj da je dobil borno stanovanje. Ko smo otroci samosrajčniki letali okrog, zmerjali so nas kmetski fantiči in deklice z »žlajfarji«, ker so njih starši mojega očeta označili »žlajfarjem« v svoji kmečki zlobi, ker so ga videli na železnici zamazanega od olja in masti . . . Bridko smo otroci občutili to zavest in oče je meni, malemu dečku, gugajoč me na kolenih, razlagal svojo usodo kot slovenski delavec. Ko sem ga pozneje — ko sem hodil v šolo — videl (ko sem spoznaval svet) med prvimi slovenskimi socialnimi demokrati, kot tihega sobojevnika, ki je prinesel domov vsako številko Delavca, Slobode, vsak letak, ki ga je izdala takratna uboga zasramovana in zaničevana soc. demokratična skupina slovenskih delavcev — razumel sem ga; razumela ga je tudi njegova žena, — žena, ki je komaj črke poznala, ali ga je krepko podpirala v njegovih stremljenjih — . . . Razumel sem, ko mi je razlagal potrebo socializma! Kako sem ga takrat vzljubil, kako so mi bili vsi tisti Železnikarji, Drofekniki, Grabljeviči veliki, napram vsem onim ki so živeli krog nas in nas zmerjali. Moj oče se je s svojo pridnostjo vsled neumorne delavnosti svoje matere pridobil malo imetje, hišo, polje in travnike . . . Karta v vasi se je preobrčala in preobrnila. Zmerjanje, zaničevanje je prejenjalo, mojega očeta so sprejeli v občinsko zvezo, mi sinovi žlajfarja smo postali enakopravni, da še več, postali smo — jaz v šolah — brat med fanti na vasi, med prvimi . . .

In sinovi tistih naših sosedov, ki so s prezirom, govorili nekdanj z mojim očetom, so se šli učiti, ali v tovarno delat, postali so sčasoma delavci, proletarci. Vsi niso mogli biti na domu. Kmetij, kamor bi se priženili, ni bilo. In hčere so se vseprek možle z delavci. Ko sem pozneje srečaval na shodih delavskih organizacij, Franceljna, Andreja Petra in Šimona — Mico in Francko — sinove in hčere sosedov, ki so me podili od hiše in z dvorišča — one tovariše mladih let, ki so me zmerjali in za menoj kamne

In mi smo verovali. Slišali smo padat prestol Romanovov.

In prvič v življenju so pele vojaške krogle novo pesem, ne pesem smrti, sramote, ponižanja, ampak še nikdar slišano pesem svobode in radosti.

Ali se še spominjaš poljubov ljubezni, neskončne ljubezni in iskrenosti, z onih ustnic, ki so za vedno pozabile smeh?

Ali se spominjaš velikega hurá, ki te je spremljalo na vseh tvojih potih? Bil si obkoljen od vriska in plesanja. Bil si naš ponos in mi, srečni, smo te nosili na ramenih.

In kaj si postal?

To si bil — ti, prokleti, ki si pijan po ulicah, v avtomobilih, s puško v roki, nadlegoval žene in otroke, bahavo, prevzetno zmerjal ljudstvo. In slišal si, kaj ti je odgovarjalo ljudstvo?

»Prokleti, prokleti!«

In ti si streljal v blazni besnosti in neogroženi so ti klicali: Prokleti!

Slabi so postavili strojne puške proti tebi in trdno so prišli za tvojo puško, starci, pohabljeni, žene in otroci s prostimi rokami, iztrgali so ti tvojo puško. Ti si odložil puško, izgubil si silo.

lučali — tedaj se je pred menoj ves problem naše proletarske stranke razgalil . . . Ne z zadoščanjem, ampak z mirno zavestjo sem konstatiral: oče moj, ki spiš v grobu, ti si bil mož na mestu, kot delavec, kot oče. In utrnila se mi je zmerom solza hvaležnosti do te neupogljive slovenske korenine . . .

Socialno demokratična stranka pri nas je preživela vse zaničevanje in vse poniževanje — bila je stranka capinov, stranka žlajfarjev in umazancev. Kdo je govoril o nji spoštljivo? Kdo je ocenil delo sodruga Grabljeveca, Zavrtnika, Kordeliča in vseh onih, ki so velik del svojega življenja porabili za probujo svojih sotrpinov. Psovke: cigani, barabe, ničvredni zapeljivci, ne bodi jih treba — to so jim bili odmena . . . Zgodovina prvih početkov je žalostna, da se človek razjoče nad slovensko javnostjo.

Slovenski inteligent in — socialni demokrat! Tak je mogel biti samo izgubljen človek, faliran, vržen iz meščanske družbe! Kdo se bo družil z njim? . . . Dr. Adler je prišel z Dunaja in Ellenbogen in Pernerstorfer — za veljake slovenske bi bilo nečastno priti med delavsko pakažo. Delavci so hoteli biti svobodni in samostojni — s pomočjo zveze z drugimi so to tudi postali. Danes smo faktor, danes smo jugoslovanski socialni demokratje enakoveljavnici, celo v narodu med prvimi . . .

Pa o tem v prihodnjem poglavju.

Verus.

Politični pregled.

— Avstrljski »šarfmaherji«. Vsled iniciative nemškega kluba na Dunaju se je zbor mnogoštevilnih članov gosposke zbornice, nemškonoarodnih poslancev, županov, zastopnikov političnih in gospodarskih korporacij obrnil do nemškega ljudstva v Avstriji s pozivom, ki pravi med drugim: Nič bi ne bilo usodnejše, kakor če bi naše zaledje, ki je z vzorno silo vztrajalo tri leta, sedaj v četrtem letu pričelo popuščati in slabšati uspehe dolgih krvavih bojov. Dolžnost avstrijskih Nemcev je, da skrbno pazijo na to, da ne bodo razne stranke izkoriščale notranjih razmer v škodo nemškemu življu. Že vnaprej se moramo tudi zavarovati proti temu, da bi se naši sovražniki pri mirovnih pogajanjih vtikali v naše notranje razmere. Najti se mora pot za rešitev, ki bo odgovarjala zgodovinskemu položaju nemškega naroda v Avstriji in žrtvam, ki jih je doprineslo nemško ljudstvo v tej vojni.

— Asquithovi mirovni pogoji. V svojem govoru, ki ga je imel Asquith predvčerajšnjim v Leedsu, je razpravljaval bivši ministrski predsednik o pogojih miru. Angleška ne namerava uničiti Nemčije ali trajno ponižati nemškega naroda. Predmet našega boja je bil pruski militarizem, in je tudi še danes; glede nemške

demokracije pa nimamo druge želje, kot da spokori ta zli duh. Cilj našega miru je mednarodni sistem, v katerem je prostora za velike in male države. Kot samo po sebi umevno predpostavljam, da sovražnik izprazni zasedeno ozemlje v Franciji in Rusiji. V srednji in vzhodni Evropi je neobhodno potrebna korektura nekaterih mej, tako glede Italije, Rumunske in Srbije, katera slednja se mora vrniti v svoj stari dom ter ji dati prostora, katerega potrebuje za razširjenje svojega narodnega življenja. Tudi glede Poljske podpisemo plemenite besede Wilsonove. Pozabiti ne smemo Grške in Jugoslovanov. Vodiino načelo je, da je uvaževati plemensko sorodstvo, zgodovinske tradicije in pred vsem prave želje in stremljenja prebivalstva. Jaz trdim — je nadaljeval Asquith — da se ne vojujemo samo za mir, ampak tudi proti vojni kot taki. Omejitev oboroženja, razsodišča kot naravna razrešitev mednarodnih sporov in uvrstitev napadalnih vojn in vojn zaradi častihlepnosti v vrsto budalosti, ki so se že preživlele, bodo značilni mejniki na tem potu. Morebiti spočetka ali tudi še dajšo dobo ne bomo pogrešali vojaških in gospodarskih prisilnih sredstev za ne poštene in uporne države, upati pa smemo, da bo polagoma zakon s svojimi prisilnimi sredstvi stopil v ozadje ter da se bo splošno priznala suverena moč, ki ima oporo v zdravem razumu človeštva. Ne moremo verjeti, da bi ta splošen prevrat ne vplival na industrialnem in gospodarskem polju, kajti v čem se razlikuje ta vojna od velike večine prejšnjih vojn? To ni bila ne dinastična, ne kapitalistična vojna, bila je vojna, katero so podprli svobodni narodi sveta, za katero žrtvujejo svoje in svojih otrok življenje.

— Demokratična konferenca na Ruskem. 27. septembra se je sešla demokratična konferenca. Ob tej priliki piše glasilo sovjetov »Izvestja«, naj reši konferenca sledeče probleme: 1. Natančna določitev sredstev in potov, da da se doseže enotno skupno delovanje vladne oblasti in demokratičnih zvez. 2. Obliko vladne oblasti določi ustavodajalni zbor. 3. Določitev o sestavi in obliki vladne oblasti. Konferenca se vrši v mestnem gledališču. Vsi člani vlade in več diplomatov se udeležujejo konference.

— Ruski ministrski kabinet obstoji po odstopu zunanjega ministra Tereščenkina zgolj iz socialistov. Cernov nadaljuje boj proti Kerjenskemu z namenom, da pride sam na čelo socialističnega ministrstva.

— Znižanje ruske armade. »Aftenposten« prinaša brzojavko iz Pariza, ki javlja da se zniža ruska armada za 6 milijonov mož. Doslej je štela 12 milijonov, od katerih je bilo 7 milijonov za fronto. Znižanje se izvrši zaradi težav v prehrani.

— Boljševiki. »Corriere della Sera« poroča iz Petrograda: Kerjenski se pogaja z boljševiki, da doseže kompromis, ki naj mu prihrani kapitulacijo. Kerjenskij se je razgovarjal

Koliko umorov si izvršil v onih dneh?

Koliko otrok si napravil za sirote, koliko mater si spravil v obup? In slišiš, kaj šepečejo njih ustnice, s katerih je za vedno izginil poljub?

Ubijalci!

Ali kaj pomenijo matere in sirote v primeri s tem, kar se godi sedaj? Privedel si Rusijo v strašen trenotek, ki ga ni mogel nihče pričakovati.

Izdal si Rusijo. Vrgel si domovino, v kateri si zrastel, pod sovražnikove noge! Ti, vojak, naš edini branitelj! Vse smo ti zapupali, svoja mesta, svoje gozdove, svoje mirne reke, svoje cerkve, ki molijo zate.

In ti si vse izdal! Naše tihe poljane in našo mlado svobodo, počno upanja. Za tvojim hrbtom je cvetelo žito, sveta dedščina Rusije, ki ga sedaj žanjejo Nemci. Pod tvojim varstvom se je prijel narod dela in sedaj se je razpršil po vseh cestah, puščajoč za seboj mrtve.

Otroci, starci plakajo, nimajo doma, pribežališča, imajo edino smrt.

In kako bojzljivo si stekel pred sovražnikom, ruski vojak!

Še nikdar na svetu ni bilo videti takega bega, takega shoda izdajic. Svet je poznal do sedaj samo Judeža, ali tu jih je bilo na deset tisočev, ki so besno mrmraje utekli in pometali puške v stran.

Zakaj si bežal?

Bežal si, da bi izdal domovino. Niti strela Nemcev nisi čakal, tako se ti je mudilo, da izdaš domovino. Nasilno si potisnil domovino v roko groznemu sovražniku.

In kaj se je zgodilo s tvojimi častniki, vojak?

Poglej na grmade trupel, ki leže po poljih, proseč boga za odpuščanje in usmiljenje za te. Klicali so ti, in ti nisi šel. In ostali so sami, sami so šli umirat, in umrli so, umrli vojak!

In kaj se je zgodilo s tvojimi častnimi tovariši? Izdajice!

Ali vidite njih trupla, vidite jame, kamor jih brezobzirno mečejo roke Nemcev?

Vi ste jih ubili!

Glej še dalje vojak!

Ali vidiš ta strah, ki je prišel na Rusijo? Vidiš — vislice?

In za koga so?

v glavnem stanu v Mohilevu eno uro s Korajilovom. Pri volitvah v načelstvo petrograškega delavskega in vojaškega sovjeta so dobili Trocky in Ljeningovi pristaši od oddanih 1000 glasov 600 glasov. Delavski in vojaški sovjet je torej popolnoma pod vodstvom boljševikov.

= **Volitve na Švedskem.** Izid volitev za švedsko zbornico poslancev je sedaj znan. Izvoljenih je bilo 17 konservativcev, 62 liberalcev, 98 socialnih demokratov in 22 levih čarških socialistov. Konservativci so izgubili 16 mandatov; pridobili pa so liberalci 5 in socialni demokrati 11 mandatov.

= **Mirovna nota Španske.** Kakor poročajo lionski listi, pripravlja Španska mirovna nota na vojskujoče se države. Z ozirom na papeževo noto se obrača Španija v prvi vrsti do nevtralnih držav, ki se pozivljajo, da skupno s papežem in španskim kraljem skušajo pravi pot za zaželjeni mir.

Nemški kancler o belgijskem vprašanju.

Berlin 28. septembra.

V glavnem odboru državnega zbora je državni kancler naglašal zadovoljive odnose Nemčije z nevtralnimi državami, katerih ne moti niti nezaslišana gonja naših sovražnikov.

Mi globoko obžalujemo — je izvajal državni kancler — velike nepravilike, ki jih ententa provzroča nevtralcem vsled gospodarske vojne in smo pripravljene, pripomoči pri oskrbi nevtralcem. Gospodarske in finančne težave v Franciji hitro naraščajo; še ostreje pa se pojavlja gospodarska beda v Italiji. Na Angleškem se vedno bolj kažejo neizprosne posledice podmorske vojne. Samo vsled varljivega upanja, da se pri nas pojavi razdor, vztrajajo še angleški državniki pri svojih vojnih ciljih ali vsaj še razglajajo cilje, ki so nezdržljivi s političnimi in gospodarskimi življenjskimi potrebami Nemčije. V Združenih državah skuša vlada z vsemi sredstvi in z nezaslišanim terorizmom v širokih krogih razpaliti vojno razpoloženje. Mirno in brez bojzani pa pričakujemo vojni nastop Unije. V Rusiji je zavlada težka gospodarska kriza; zlasti transportna sredstva nikakor niso kos svoji nalogi.

O papeževi mirovni noti je izvajal državni kancler: Nemško noto so naši prijatelji in zavezniki sprejeli z odobravanjem, nasprotniki pa z očitvno zadrego. Težko je razumeti, kako bi mogel poznavalec mednarodnega položaja in mednarodnih običajev misliti, da bi mi mogli v enostranski javni izjavi v lastno škodo določiti rešitev tako važnih vprašanj, ki so v nerazrešljivi zvezi s celim kompleksom vpra-

Zate vojak, zate izdajica in bojzljivec, ki si prodal domovino in izdal svobodo.

Vidiš, ali ti še ne pojmuješ.

Ali ni bila Rusija že srečna, da je za vedno, kot se je dozdevalo, odstranila vislice in proklela smrtno kazen, jo vrgla v neblag spomin? In hipoma se pojavi zopet, nepričakovano, grozna, kot nočna senca.

Najprej si razmesaril truplo Rusije, sedaj pričinjaš mučiti srce in čut Rusije, vojak! vojak, ki smo te ljubili . . . in te še ljubimo.

Vstani vojak! Vzravnaj se in pokaži nam in bogu svojo človeško lice! Pogledaj na visoko nebo!

Pogledaj na svojo zemljo, ki prosi rešitve!

Bil je dan, ko te je duh božji blagoslovil.

Poklič ga zopet! Skloni glavo ob zavezi svojih grehov in ko vstaneš, stoj potem kot junak, kakršni si bil prej. Prebudi se!

In če bi ti sirova usoda ne dala venca zmage, vzemi trnjevi venec v svojo roko, da najdeš v tem vencu naše odpuščanje in zopet boš deležen naše ljubezni.

Tvoja domovina umira, tvoja domovina te kliče

Vstani, dobri vojak!

šanj, o katerih se bo moralo razpravljati pri mirovnih pogajanjih. Vsaka taka javna izjava bi mogla sedaj še dovajati v zmoto ter škodovati nemškim interesom; ne bili bi se približali miru niti za korak, gotovo pa bi se na ta način podaljšala vojna. Odkloniti moram, da bi že sedaj preciziral naše vojne cilje in našim zaupnikom vezal roke.

Nemški kancler bavil se je konečno z Wilsonovim odgovorom na papeževo noto. Poskus Wilsonov, da bi zasejal razdor med nemškim narodom in vlado, ne bo uspel. Nota je dosegla ravno nasprotno: združila nas je tesno v trdni volji, da vsako tuje vmešavanje odločno in krepko zavrnemo.

Ko je še govoril državni tajnik dr. pl. Kühlmann, je odbor prestopil v debato. V poteku debate je izjavil državni kancler: Svobodni poslanec je docela pravilno izvajal, da je stališče državnega vodstva glede vojnih ciljev jasno začrtano v mojem odgovoru na papeževo državno noto. Ker je v tem odgovoru izrečno omenjena mirovna manifestacija z dne 19. julija, ni treba še nadaljnega pojasnila. V ostalem izjavljam: Neresnična je v zadnjih tednih razširjena govorica, da je državno vodstvo s to ali ono sovražno vlado že stopilo v stik in da se je pri tem, kakor se baje v širših krogih domneva, nemško državno vodstvo že v naprej odpovedalo zasedenemu ozemlju ter važnim pogajalnim prednostim za bodoče mirovne razprave. Jaz konstatujem: Državno vodstvo ima za možne mirovne obravnave proste roke. To velja tudi glede Belgije.

Državni tajnik vnanjih zadev dr. pl. Kühlmann je z ozirom na vprašanje nekega nacionalno-liberalnega poslanca izjavil: Članek v „Münchener neueste Nachrichten“ o belgijskem vprašanju je izdelek uredništva, za katerega torej državno vodstvo ne more prevzeti odgovornosti. Razširjenje tega članka po Wolffovem birou se je izvršilo brez vednosti nemškega kanclerja ali drugih vodilnih službenih mest.

Državni zbor.

Na Dunaju, 28. septembra.

Na današnji seji se je nadaljevala razprava o finančnih predlogih. Zanimanja ni bilo skoraj nič, zbornica je slabo obiskana, ker je danes praznik sv. Vavclava, češkega deželnega patrona. Debata se bo nadaljevala do torka, potem se prekinejo plenarne seje in bodo zborovali nekaj časa le odseki. Sejo odvarja predsednik dr. Gross po 11. dopoldne.

Prvi govornik Schreiter pravi, da je povsem naravno, če se Nemci poslužujejo samopomoči napram Čehom. Nemci, da se bodo branili z vsemi sredstvi, da jih ne tlačijo s Čehi v eno državo.

Češki agrarec Sedlitz se pritožuje, da je min. preds. popolnoma prezrl češke zahteve.

Član nemškega »Nationalverbanda« Hartl odvija zopet staro nemško nacionalno gramofonsko ploščo s pesmijo proti Čehom in njihovim zahtevam. Pravi, da se razvija v čeških bčinah tiha revolucija itd. — stara viža nemško nacionalnih denunciacij.

Češki posl. Kalina polemizira proti včerajšnjim izvajanjem nemškega Wolfa. Wolf, ki je bil zaklical v češkem deželnem zboru »Hoch Hohenzollern«, nima pravice, da očita Čehom veleizdajalstvo. Pravi, da vodijo Čehi svojo politiko po načelu: Življenje nam in drugim. Spoštujemo velike duševne heroje Nemcev, klanjamo se pred Goethejem in Schillerjem, ali Wolfi in Hartli, ki kličejo po policiji se nam gabijo. Ti gospodje, ki delajo z denunciacijami, nas puščajo povsem hladne. To dobo preganjanja bomo preživeli. Hvaležni smo gospodom za njihove govore. Pri nas jih bomo primerno ocenili. Poslanec, oropan svojega mandata, si mora fizično priboriti vstop v zbornico in nje predsednik, prej svoboden mož, se izkaže kot suženj vlade. Kalina govori potem o vojni in pravi, da Čehi niso želeli vojne, pač pa Nemci.

Krščanski socialc Wagner govori o pritožbah kmetiškega prebivalstva.

Sodrug Domes izjavlja v imenu nemške socialne demokracije: Gospod Wolf je včeraj s svojim nadlegovanjem zbornice tudi psoval našega sodruga Frica Adlerja. Izjavljamo: Osebnost Frica Adlerja stoji previsoko, ona gospoda Wolfa prenizko, da bi se podrobneje pečali z njegovim psovanjem. Nato govori o krutostih vojno dajatvenega zakona, o samovoljnosti industrijskih magnatov, ki izkoriščajo silo države, da navijajo cene industrijskih izdelkov do neizmernih višin, a mezda delavcev venomer znižujejo. Ta zakon nas ovira, da ne moremo vplivati na delovne razmere. In tako so postali vojaški organi organi vojnega odedruštva. Pritoževalna pravica delavstva se je omejila. Domes ostro nastopa proti militarizaciji celih obratov. Tako so n. pr. pekljali v Möllersdorfu več sto delavcev na vojaško vežbališče, brez ozira, če so stari ali mladi, in so morali prisesti na vojne zakone. Sedaj so bili torej vojaki. Z delavci, ki niso bili niti na naboru, niti niso bili potrjeni, stopajo enostavno tako kakor s črnovojniškimi delavci, ki nimajo pravice do poštene mezde. Škoda, da ni gospod minister navzoč; vprašali bi ga, kje so one določbe, ki militarizirajo delavce, zahtevajoče svoje pravice. Delavstvo pričakuje od min. predsednika, da napravi v tej zadevi red.

Italijan Degasperri se pritožuje o brezobzirnih revkizicijah v italijanskem ozemlju Tirolske. Armada ni prizanašala nobeni stvari. Ob splošni veselosti zbornice pove, da so na južnem Tirolskem rekvirirali celo po muzejih špirit, v katerem so bile kače.

Vitez Pogačnik razpravlja o pritožbah Slovencev z ozirom na njihovo zapostavljanje v šolstvu, justici in upravi v južnih pokrajinah.

Nemški socialno demokratični poslanci vložijo predlog, da se odpravi smrtna kazen.

Poslanec Verstovšek interpelira glede nemških beguncev v slovenskem delu Štajerske, ki jih je poslala prejšnja vlada med Slovence v svrhu germanizacije.

Prihodnja seja v torek ob 11. dopoldne.

Justični odsek je razpravljal o predlogu poslanca Grossa glede jamstva države pri pravnih kršitvah, izvršenih po državnih uslužbencih in vojaških osebah v službenih zadevah. Justični minister vitez Schauer izjavlja, da je vlada pripravljena sodelovati pri takem zakonu. Vojne škode so nastale vsled nalog skupne obrambe. V interesu vojne so bile odrejene konfinacije in internacije. Zato se poravnajo te škode iz skupnih sredstev. Vlada se bo pogajala z Ogrsko in vojnim ministrstvom, da se dosežejo odškodnine za tiste, ki so bili po vojaških sodiščih po nedolžnem obsojeni. Da se uredi ves ta ogromni material se izvoli pododsek šestih članov.

Glede parlamentarnega položaja je nastala resna kriza. Vodilni poslanci krščansko-socialne stranke, ki so se v zadnjih dneh razgovarjali z ministrskim predsednikom, označujejo parlamentarni položaj kot zelo resen ter dostavljajo, da je ministrski predsednik v tem oziru istega mnenja. Vlada se je vsled tega odločila, da nastopi pot pogajanj ter stopi v stik z narodnimi skupinami, da se tako premoste do skrajnosti napeta nasprotstva. Konference so se že pričele. Načelnik »Nationalverbanda« Dobnerig, vodja Čehov poslanec Stanek in mnogi drugi poslanci so se delj časa razgovarjali z ministrskim predsednikom. Zaslišani bodo še drugi voditelji strank. Parlamentarna kriza je postala akutna.

Nemški parlamentarni krogi so zlasti vznemirjeni vsled češke akcije glede pomiloščenja »veleizdajalcev« in se protivijo povratka amnestiranih poslancev v zbornico. Nemški poslanci so poskušali ustvariti tesno

zvezo „nemških in nemško čutečih politikov“ za odpor nasproti Slovanom; a namera se je izjalovila, ker se krščanski socialci ne morejo sprijazniti z nameravano taktiko. Nemški radikalci groze z izstopom iz „Nationalverbanda“; kriza je postala akutna.

Zmernejši nemški elementi so pripravljani nastopiti pot pogajanj s Čehi in ostalimi narodnimi skupinami. V ta namen se prihodnji teden prekinejo plenarne seje, da se pridobi čas za pogajanja. Pokazalo se bo, ali je v sedanjem štadiju mogoč sporazum med Nemci in Čehi.

Dnevne beležke.

— Vse naročnike, ki ne prejema lista redno, vljudno prosimo, da to takoj naznanijo upravi z reklamacijo. Reklamacije so poštnine proste.

Skrbi. Delavčeva žena nam piše: Kar je vojna se še nisem izmotala iz kolobarja skrbi, nasprotno, ta kolobar me opleta vsak dan tesnejše. Ko je izbruhnila vojna, je odšel mož in nisem ga videla nič več. Ostala sem s četvorico nedoraslih otrok sama. Ob začetku vojne sem res še verjela onim lepim besedam o ljubezni do bližnjega, o medsebojni pomoči in kar je še takih praznih besed. Če me kdo danes „tolaži“, ko sem z otroci vred vsak dan lačna, s takimi frazami, bi mu najrajše skočila v lase in mu naštel vse, kar sem doživela v teh treh dolgih letih ponižanja in razočaranja. Usmiljenje? Bog zna, kako to izgleda. Ko sem hodila od mlekarice do mlekarice in vroče prosila mleka za bolnega otroka, sem spoznala, da se meri usmiljenje po tem, kar lahko daš v zameno za mleko. Ljubezen do bližnjega? Tudi o tej vem le toliko, da me je zagnal hišni gospodar brezobzirno na cesto, ko sem zaostala en mesec s stanarino. Pravijo, naj le potrpežljivo vzdržimo do konca, do popolne zmage. Da bi vsajti gospodje državniki prišli samo enkrat v naša stanovanja, da bi videli naše izstradane otroke, ki so baje „naš up, naša bodočnost“, da bi videli, kako smo preskabljeni za zimo z obleko, s kurivom, z živili.

— Še en primer iz avstrijskega nazornega nauka moritve. Tragične smrti sta umrli začetkom vojne dva naša pomorska kapetana Filip Hadžija iz Kučišta in Milo Srzentič iz Budve. Vojna sodnija v Ercegovem ju je bila obsodila na smrt in še istega dne je bila obsodba izvršena. Hrvatski listi poročajo: Ko je izbruhnila vojna, se je nahajal parobrod „Radium“ na potu iz Carigrada v Boko Kotorsko. Parobrod je došel v pristan Ercegnovi. Prvi kapetan „Radiuma“ je bil 40letni Hrvat Filip Hadžija, oženjen, oče treh otrok. Drugi kapetan je bil Srb Milo Srzentič, mladenič kakih 22 let. Na parobrodu sta bila zaposlena dva strojnika, eden Nemeč, drugi Madžar. Oba sta sovražila vse, kar je hrvatsko-srbsko. Nekega večera je prišlo do prepira med Srzentičem in tema dvema človekoma. Prepir je bil tako hud, da je Srzentič moral potegniti revolver. Oba strojnika sta tudi potegnila revolverje in oddala dva ali tri strele na Srzentiča, ki je moral bežati v kabino. Drugi dan so prišli orožniki na parobrod in aretirali Srzentiča. Oba strojnika sta ga ovadila, da je nekaj rekel proti cesarju in še dostavil: Glej, glej, kako streljajo Crnogorci. Naj jih le, ko se spustijo v Kotor, bodo imenovali Hadžijo za poveljnika, mene pa za komisarja v Boki. Nadalje, da je Srzentič širil srbske liste in nosil tajna pisma. Strojnika sta pred vojaško sodnijo pod prisego izjavila, da je Srzentič rekel navedene besede. Tretja priča kapetan Hadžija je izključil, da bi bil Srzentič rekel inkriminirane besede in je kuitiziral postopanje oblasti in režim, ali tu je vstal državni pravnik in raztegnil obtožbo tudi nad Hadžijo. Oba sta bila obsojena na smrt in še isti dan ustreljena. Ko so ju peljali na

morišče, so nosili pred njima krsti, v katerih so ju potem pokopali. Hadžiji se je razlil žolc in privlekli so ga tja bolj mrtvega kakor živega. Srzentič pa je ostal veder in ponosen, s smehom in pozdravljajoč znanca in prijatelje je korakal v smrt. Preden so ga ustrelili, je zaklical: „Živela Jugoslavija!“

— Umor in samomor. Snoči okoli 10. ponoči je ranil 16 letni ključavničarski vajenec Kikelj 16 letno Fani Perkovo, gostilničarjevo hčerko z Žabjaka št. 10. Z nožem jo je sunil dvakrat v prsa. Nato je porinil nož še sam sebi v prsa. Perkova je umrla na potu v bolnišnico. Kikelj je izvršil umor in samomor z dolgim, dvoreznom kuhinjskim nožem.

— Napad italijanskih letalcev na Trst. „Lavoratore“ poroča: V četrtek zvečer ob pol desetih so zagnali italijanski letalci 20 bomb, ki niso napravile posebne materialne skode. V okolici pa so bile žal človeške žrtve. 29 letni Josip Starc je bil težko ranjen, njegova 25 letna soproga Marija je bila lahko ranjena, a njena 5 letna hčerka Terezija je bila ubita. Starca in njegovo soprogo so prepeljali na 10. oddelek mestne bolnišnice. Kakor nam poročajo so našli ljudje, ki so delali na polju v okolici, v neki kovinasti posodi bel kruh, precej smrdljivo meso in pismo brez naslova. Namesto, da bi bili izročili to orožništvo, so zagnali vse skupaj na smetišče. Neka užigalna bomba je padla na polju. Ker je vse izsušeno, je nastal na polju, ki pa ni povzročil posebne skode.

— Vse sodruge opozarjamo naj bodo v svojem govorjenju zelo previdni, da se izognejo sitnim posledicam. V govorjenju naj ne bo nihče velik.

— Maščevanje tvrdke K. Pollak nad delavcem. Pred nekaj dnevi smo poročali o uspehu Pollakovega delavca, sodruga Cirila Šarbeka pred pritožbeno komisijo. Vsled Šarbekovega uspeha so se ojunali tudi drugi Pollakovi delavci in so hoteli doseči potom pritožbene komisije višje mezde. Da se tvrdka izogne temu, je prostovoljno zvišala mezde. To pomenja seveda višje izdatke in milijonar Pollak se boji za svoje profite, če bi moral še naprej zvišavati mezde. Preplašeno Pollakovo delavstvo vsa tri leta ni motilo njegovega izkoriščanja, šele pogumni nastop sodruga Šarbeka je zmedel „očetovsko razmerje“ med tvrdko in delavstvom. Vsled tega je odpovedala tvrdka včeraj Šarbeku službo, nad čemer ta seveda ni prav nič žalosten. Da pa pokaže tvrdka vendar še enkrat svojo podjetniško pest odpuščenemu delavcu, mu ni hotela izročiti delavske knjižice in ga je poslala v slovo za 10 dni v posamezni zapor. Seveda brez vsakega povoda. Šarbek premišluje semintje, kaj bi bil „zakrivil“, da mu je nartil vojaški vodja tovarne Theiss tako ostro kazen. Pollakovo maščevanje nad brezpravnim delavcem je značilno za podjetniško moralo tega katoliškega veljaka. — Poskrbeli smo, da izvedo o tem kričečem primeru nasilstva in o marsičem drugem tudi še socialno demokratični poslanci.

Aprovizacija.

— Sadje na rumene izkaznice C bo oddajala mestna aprovizacija v ponedeljek popoldne 1. oktobra na dvorišču šole na Ledini v Komenskega ulici. Na vrsto pridejo od 2. do pol 3. št. 1 do 100, od pol 3. do 3. št. 100 do 200, od 3. do pol 4. št. 200 do 300, od pol 4. do 4. št. 300 do 400, od 4. do pol 5. št. 400 do 500, od pol 5. do 5. št. 500 do 600, od 5. do pol 6. št. 600 do 700, od pol 6. do 6. št. 700 do 800. Vsaka oseba dobi en kilogram, kilogram stane 40 v. Prinesite seboj drobiž in posodo.

Špeh za drugi okraj bo delila mestna aprovizacija v ponedeljek popoldne 1. oktobra na Poljanski cesti št. 15. Določen je tale red: Od 1. do pol 2. št. 1 do 150, od pol 2. do 2. št. 150 do 300, od 2. do pol 3. št. 300 do 450, od pol 3. do 3. št. 450 do 600, od 3. do pol 4. št. 600 do 750, od pol 4. do 4. št. 750 do 900, od 4. do pol 5. št. 900 do 1050, od pol 5. do 5. št. 1050 do 1200, od 5. do pol 6. št. 1200 do 1350, od pol 6. do 6. št. 1350 do konca. Vsaka oseba dobi četrt kilograma, kilogram stane K 8-80.

Listnica uredništva.

I. B. — Vojna zveza konsumnih zavodov in konsumnih društev na Kranjskem je vendar ustanovljena v zaščito delavcev; delavci se po svojih zastopnikih lahko vedno prepričajo: ali se prav razdeli došlo blago ali ne. Koliko bo blaga, nato seve Zveza ne bo imela vpliva. — A. K. — Prolongacija pomeni toliko kot podaljšava, podaljšanje. Prioriteta = prednost, predstvo. — Feldpost 339. Potrpite. Vsaka reč ima konec. Sicer pa obiščite nas. — R. K. Dunaj, klinika: Bodi brez skrbi; vse zdravo. Pisma menda za enkrat ne pridejo na Tvoj naslov. Potrpi. — Gaspari D. — Pismo prejel; ko bo mogoče, odgovorim ali se zgovoriva osebno. — „Semen“. Preberite „Konmunistični manifest.“ Stane 40 vin.

Zadnje vesti.

Iz nemškega državnega zbora.

Berlin, 28. septembra. V glavnem odboru državnega zbora je govornik socialnih demokratov obžaloval, da državni kancler tudi danes ni natančneje očitil nemških mirovnik ciljev. Kar se tiče Alzacije-Lorene, ni njegova stranka nikdar prikrivala, da se ta dežela ne sme žrtvovati francoskim načrtom in vojnim ciljem. Državni kancler bi moral javno povdariti, da se popolnem strinja z večino državnega zbora. — Govornik nemške frakcije je naglašal, da nemško ljudstvo hoče mir, neče pa miru za vsako ceno. — Govornik contra je označil odgovor na papeževoto noto kot izredno važen dokument, ker so se za ta odgovor zedinili vlada, vojno vodstvo in državni zbor.

Lenjin v Petrogradu?

Petrograd, 28. septembra. Časopisje poroča, da se je Lenjin vrnil v Petrograd. Minister notranjih zadev je odredil, da morajo Lenjina, če pride v Petrograd, aretovati. Aretacija pa se ne sme izvršiti v zborovalni dvorani demokratične konference.

Primarij

od oddelka očesne bolezni deželne bolnice

DR. A. Botteri

je otvoril svoj ambulatorij

Beethovnova ulica št. 6.

Ordinira od 10—12 in od 2—3.

Vrvica

pletena
iz
celuloze

E. MENASSE

Skladišče in zastopstvo
papirnih tovarn v
TRSTU.

Mati.

Zanimiv roman iz delavskega življenja.
Spisal M. Gorki.

Cena izvodu je 4 K, po pošti 20 v več.

Dobiva se v knjigarnah in tudi
potom uprave našega lista.